

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

דרשת חול המועד פסח
שנמסרה בבית המדרש
ישיבת בית הלוי
ירושלם עיקו"ת
ניסן התשפ"ה בשל"ז

לק"י

נושאי הדרשה:

חידוש מיוחד מחכמי תימן נע"ג, לגבי השאלה מדוע שינה משה רבינו ע"ה את סדר הציוויים בפרשת ויקהל, תחילה איסור עשיית מלאכות בשבת ואח"כ המשכן, היפך מה שצוהו הקב"ה בפרשת כי תשא, שנזכר המשכן תחילה ואח"כ השבת.

ביאור דברי המשנה במסכת אבות [פרק ה' משנה ז'], שבעה דברים בגולם ושבועה בחכם וכו', 'ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי', מהו החילוף בגולם?

בירור האמור בתשובת מהרי"ץ בשו"ת פעו"צ [ח"ב סימן קל"ה] אחרי שכתב לגבי מנהג אבותינו נע"ג שהקפידו לאכול [בליל הסדר לצורך מצת מצוה] רק מצה שמורה משעת קצירה, כדעת רבינו הרמב"ם, א"כ מה היה קשה למהרי"ץ, לגבי מנהגינו בעניין הטינון, הרי יש לומר גם בזה דנקיטינן כהרמב"ם דס"ל כי מי פירות עם מים אינם ממהרים להחמיץ.

הצעת יסוד (לא למסקנא) כי לדעת מהרי"ץ זיע"א, רבותינו ואבותינו נע"ג נהגו והנהיגו להחמיר בענייני פסח כדעת מרן הש"ע, גם בדברים שרבינו הרמב"ם מיקל. דוגמאות לכך. וביאור הסיבה לחומרא זו, כי החמץ רומז ליצר הרע.

תוספת לדברים שנאמרו מפי מרן שליט"א ב'עצרת הרבבות' שנערכה בירושלים עיקו"ת, בעניין החיים תחת שלטון של יהודים אשר פרקו מעליהם עול תורה ומצוות, ולגבי יהדות תימן אשר סבלה מכך יותר משאר כל העדות. מי הם הנחשים והעקרבים המושלים בגלות הרביעית.

כל הזכויות שמורות למרן שליט"א
השיעור יוצא לאור ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:
קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6
לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741.
והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא
כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכי"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש ע"י האשה הכשרה מרת רחל יהודית בת דוד מאיר שתחי', מארצות הברית, להצלחה בכל מעשה ידיה, ושתרוה נחת מכל יוצאי חלציה, ובפרט בנה ישי משה הי"ו שיחזור בתשובה שלמה בקרוב ממש, בעבור שהתנדבה ומתנדבת תמיד למוסדות נתיבות מהרי"ץ. כמו כן השיעור מוקדש להצלחת רבי ניסן חיים ב"ר בן-חיים, ארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת נות ביתו וכל בני משפחתו, בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילם, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

גם בנו ידידנו רב הפעלים לתורה ולתעודה הרה"ג עזריאל הי"ו, והרה"ג שילה הי"ו – תעזרו לי, ישנם מהנמצאים כאן שמות שאינני מכיר – הנה פה גם הרב משה עוזירי הי"ו, והרב גמליאל הי"ו. ועוד ועוד. ישנם כאן הרבה תלמידי חכמים, אי אפשר להזכיר את כולם. ומשמאלי כאן הרה"ג רפאל נדב הי"ו, שהוא ג"כ הזכיר לנו נשכחות. וכו' וכו'.

*

ראשית, הנני מברך את כל הקהל הקדוש בברכת המועד, תזכו לשנים רבות ומועדים טובים.

הקהל עונה: בחייך ובימיך הטובים.

חידוש מיוחד מחכמי תימן נע"ג, לגבי השאלה מדוע שינה משה רבינו ע"ה את סדר הציוויים בפרשת ויקהל, תחילה איסור עשיית מלאכות בשבת ואח"כ המשכן, היפך מה שצוהו הקב"ה בפרשת כי תשא, שנזכר המשכן תחילה ואח"כ השבת.

מדברים פה באסיפה של מצוה, כינוס לכבוד התורה, ולכן נפתח בדברי משה רבינו ע"ה – אשר קראנו זאת בס"ת לפני כמה שבועות, בפרשת ויקהל – ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה יי' לעשות אתם.

על מה ה'קהילה'? על מה ההתכנסות והאסיפה?

אנחנו שומעים [זאת בהמשך], ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליי', כל העשה בו מלאכה יומת. לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת. זהו העניין הראשון.

לאחר מכן, מתחילה פרשה חדשה. וישנה שם לפני כן פרשה 'פתוחה'. ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר, זה הדבר אשר צוה יי' לאמר. קחו מאתכם תרומה ליי', כל נדיב לבו יביאה את תרומת יי', זהב וכסף ונחשת. בעניין הזה, ישנו חידוש מיוחד שכתבו חכמי תימן נע"ג, שהוא מבוסס ע"ד הזוהר הקדוש,

ברשות הרבנים הגאונים הי"ו, אשר נמצאים עמנו כאן.

ראשון בקודש – נפתח בכבוד אכסניה של תורה – ידידנו הרה"ג שלום יצחק הלוי שליט"א הי"ו. זאת איננה הפעם הראשונה שאנחנו פה, הוא מחזיק ומבסס את המקום הזה לחיזוק תורה ויראת שמים, ולחיזוק המסורת והאדרתה. ב"ה תורה מחזרת על אכסניה שלה, הזכות של זקיני הגאון כמהר"ר יחיא יצחק הלוי זצוק"ל, ב"ה שצאצאיו ממשיכים פה, ובמקומות נוספים. גם ידידי הרה"ג טוב יצחק הלוי הי"ו, אני זוכר אותו לטובה ולברכה, כי מזה עשרות שנים שאנחנו בקשר ומכירים. ב"ה גם עוד רבים מכל המשפחה יצ"ו.

הרב הישיש, הרה"ג שלום צדוק שליט"א, מרא דאתרא בני עיי"ש, שאני מתבייש שהוא מטריח את עצמו כל פעם לבוא לכנסים שלנו. לולא שאני יודע כי הוא לא עושה זאת לכבודי, אלא לכבוד התורה, לכבוד מהרי"ץ, גאון עוזנו ותפארתנו. השנה ימלאו כבר 220 שנה לפטירתו של מהרי"ץ, ואנחנו עושים הילולא מיוחדת בעיר בני ברק בערש"ק פ' שמיני. אבל הגר"ש צדוק הרגיש, הוא תפס, שאני עם מהרי"ץ, יש לנו משהו מחובר בשורש הנשמה. 'כמים הפנים לפנים'. הוא מצאצאי כמהר"ר שלמה זצ"ל, אחיו של מהרי"ץ, מחבר זבח פסח שנזכיר בעז"ה בהמשך.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אומר הקב"ה למשה רבינו, כי התיקון הוא אך ורק לעם ישראל, זרע קודש, לא לערב רב. הערב רב הללו, הם פגומים מעיקרם, אלה המסיתים והמדיחים, להם אין תיקון. אסור שהם ישתתפו במשכן. אם הם ישתתפו במשכן, יתנו נדבה למשכן, הם יטמאו אותו. אם סטרא אחרא תהיה מעורבת עם הקדושה, לא תשרה השכינה במקום הזה. מהם אינני רוצה שיתנו נדבה.

והנה משה רבינו, זיקהל משה את כל עדת בני ישראל, הוא מסתכל על הציבור ורואה כי גם הערב רב נמצאים בתוך הקהל. אם אתחיל לדבר על כך שיתנו תרומה למשכן, הרי גם הם יתנדבו. אם מרצון, או מבושה, לא משנה. העיקר, גם הם יתנו. משה רבינו ראה זאת בחכמתו הגדולה, והפך מפני כן את הסדר. נדחה כעת את הנושא הזה, למרות שזהו הנושא הראשון שאותו הוא היה אמור להגיד, ונדבר על עניין השבת.

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה [שמות ל"ה, ב'], ישנה כאן זרקא, לרמז כי משה רבינו נאנח, כיון שישנה לו כאן בעיא קשה. אבל בעו"ה העניין הסתדר, כפי שראה לנכון במחשבתו, והוא ממשיך לדבר בענייני השבת. שמעו זאת הערב רב, ואמרו, על מה הוא מדבר? עוד הפעם על שבת? כבר כמה וכמה פעמים דיבר בן עמרם על שבת? כגון שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקַטְהוּ, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לֹא יִהְיֶה בוֹ [שמות ט"ז, כ"ו], זְכוֹר אֵת יוֹם הַשָּׁבַת לְקַדְּשׁוֹ [שמות כ', ז'], שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת [שמות כ"ג, י"ב], וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשָּׁבַת [שמות ל"א, ט"ז]. עוד פעם, משה רבינו מדבר על שבת?

כנראה אין עוד חידושים. אין לו עוד מה להגיד, הוא חוזר כל הזמן על אותם הדברים. והם 'בעטו ויצאו'. שלום עליכם. עזבו את השטח.

כעת רואה משה רבינו, אהה, אשרינו מה טוב חלקינו, ב"ה הערב רב פינו את המקום, עכשיו אפשר לדבר על המשכן. על כן, הוא

אולם אצל חכמי תימן הדבר מובא בצורה יותר מליאה ומפותחת. אינני יודע, מאיפה היתה להם את המסורת הזאת, אבל כמה חכמים כתבו זאת, כגון בעל עולת שלמה – מהר"ר שלמה בדיחי זצ"ל. ישנם כמה שהזכירו זאת. וישנן גם כמה שאלות, אשר עומדים עליהן שאר המפרשים, אבל הם נותנים תשובה מליאה לדבר הזה.

אגיד בפניכם, את תמצית הדברים. ישנה כאן קושיא. משה רבינו התחיל לדבר על עניין השבת, ואח"כ על המשכן. והרי לפני כן, בפרשת כי תשא, כאשר הקב"ה צוה את משה רבינו על המשכן, המשכן היה הראשון, ורק אח"כ השבת. הפרשה השנייה שם היא, וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, אַךְ אֵת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְגו' [שמות ל"א, י"ג]. אם כן קשה, מדוע משה רבינו שינה את הסדר?

וחוץ מזה, למה צריך פה פרשה חדשה, ויאמר מֹשֶׁה אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר. קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיְיָ וְגו'? לכאורה, היה צריך להמשיך. מדוע צריך שתהיה כאן הפסקה, כביכול זהו דבר נוסף חדש?

הם אומרים, חידוש נפלא. נאמר זאת בקצרה. מי שירצה להבין זאת היטב, עליו לעיין בספר הזוה"ק, ובעוד ספרים, כגון מקום מקדש למהר"ר חיים סינואני זצ"ל.

היה עניין קשה מאד, עם הערב רב. משה רבינו העלה ממצרים גם את הערב רב, והם אלה אשר החטיאו את עם ישראל בעון העגל, מאמרם להם, אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם [שמות ל"ב, ד']. הם הסיתו והדיחו את עם ישראל, הטעו אותם. העניין של מעשה המשכן, הוא בא לתקן את עון העגל. בעון העגל נאמר, ויאמר אֱלֹהִים אֶהְרֹן, פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם, בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם, וְהָבִיאוּ אֵלַי [שמות שם, ב']. הם נתנו הרבה זהב, א"כ תיקון הדבר – מדה כנגד מדה – לתת זהב למלאכת המשכן.

מתחיל פרשה חדשה, ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר וגו' קחו מאתכם תרומה ליי'. את התרומה הנני רוצה רק 'מאתכם' דייקא, לא מאלה אשר עזבו והלכו מפה. אין להם תיקון, כי זהו שורש הרע.

ביאור דברי המשנה במסכת אבות [פרק ה' משנה ז'], שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם וכו', זעל מה שלא שמע אומר לא שמעתי, מהו החילוף בגולם?

ברם כאן צריכים להתבונן, מה גרם את ההבדל הזה שבין הערב רב, לבין עם ישראל? הרי גם בני ישראל שמעו, שמשה רבינו ע"ה דיבר פעמים רבות בעניין השבת, והם לא אמרו 'כבר שמענו'. הלוא אף הם ידעו זאת, ומסתברא שאפילו יותר ויותר מן הערב רב, ובכל זאת לא הפריע להם לשמוע עוד הפעם. כולנו יודעים את הכתוב במשנה במסכת אבות [פרק ה' משנה ז'], שבעה דברים בגולם, ושבעה בחכם. חכם, אינו מדבר לפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה. ואינו נכנס לתוך דברי חברו, ואינו נבהל להשיב, שואל כהלכה ומשיב כעניין, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע, אומר לא שמעתי, ומודה על האמת. וחילופיהן בגולם.

ששת ההבדלים המובאים במשנה זו, הינם מובנים. ישנו חכם, וישנו גולם. מהו ההפרש? 'גולם' זהו מלשון גלמי כלים, כלי שאיננו מושלם, חומר בלי צורה. הגולם, הוא התחיל קצת להבין משהו, אבל חסר לו, הוא פגום מאד. אם הוא שומע ששואלים איזו שאלה, למרות שישנם במקום אנשים שהם חכמים יותר ממנו, הוא ג"כ קופץ ומביע דעה. כמו כן, החכם עונה על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ואילו הגולם אין לו סדר, מה מוקדם ומה מאוחר. וכן כל הדברים. הכל מובן. אבל לגבי 'על מה שלא שמע', אומר לא שמעתי, זהו החכם, א"כ מהו הגולם? וכי הוא אומר על מה שלא שמע, כן שמעתי? אם הדבר כן, הרי שהוא שקרן, ולא גולם.

דברי תורה הם עשירים, וישנם לכך הרבה תירוצים, אולם ברצוני להביא תירוץ חריף מאד, לגבי העניין הזה.

הגולם, כאשר הוא שומע משהו, איזה דבר חידוש, למרות שהוא אינו יודע את כל החידוש, אלא רק מלה אחת או שתיים, חלק ממנו, הוא כבר לא רוצה להמשיך לשמוע יותר. אולם החכם, כאשר הוא שומע איזה דבר, אם מישוהו בא ואומר לו חידוש, אפילו שהוא כבר מכיר אותו, הוא לא אומר לו, אני כבר יודע, לא צריך. אלא הוא מקשיב, אולי תהיה איזו תוספת. הגם שכבר שמעתי זאת פעם, נחזור על זה עוד הפעם, אולי יתברר ויתבהר לי העניין עוד יותר, ואולי בהמשך יהיה איזה חידוש ממש.

המלה 'מה' – ביאורה כאן כגון שנאמר בפסוק [שמות ט"ז, ז'] וְנַחֲנוּ מָה – זהו לשון מיעוט. החכם, על 'מה' שלא שמע – אפילו מתוך דבר שלם, נניח עשרה אחוז הוא לא שמע – הוא אומר 'לא שמעתי'. לאדם כזה, אוהבים לומר חידושים. כי אם הינך בא לאדם ואומר לו דבר חידוש, והוא אומר לך שהוא כבר יודע אותו, אזי כבר אין חשק להמשיך לדבר איתו. אבל כאשר הוא אומר לך, אהה, איזה חידוש, לא ידעתי זאת, אזי אותו אדם יבוא שוב ושוב להגיד לו חידושים, ועל ידי כך הוא מוסיף ומתחכם. משא"כ הגולם, תשעים אחוז מהחידוש הוא אינו יודע, ורק עשרה אחוז הוא יודע, ועל 'מה' ששמע – על המיעוט הזה ששמע – הוא אומר 'שמעתי', כביכול שהוא יודע את הכל.

מספרים על הגאון רבי אלחנן וסרמן – תלמיד מובהק של בעל החפץ חיים – זכר צדיק וקדוש לברכה, כי אירע בראש השנה שהחפץ חיים דרש, אמר דברי התעוררות לפני תקיעת שופר. אחד מחביריו של הגר"א וסרמן, שהיה ג"כ ת"ח חשוב, אמר להגר"א וסרמן, החפץ חיים בר"ה של שנה שעברה, אמר את אותה הדרשה בדיוק, את אותם הדברים שהוא אמר היום. ענה לו הגר"א

אפילו על קמח מן השוק. זהו הנושא הראשון בתשובה של מהרי"ץ.

מהרי"ץ מביא שם למסקנא, ארבע דעות. אחרי שבהתחלה הוא מברר את שיטות אותם הפוסקים. הרי"ף והרמב"ם וכו', אומרים 'משעת קצירה'. וישנם ראשונים סוברים, 'משעת טחינה'. והשאלות והר"ן סוברים, 'משעת לישה'. והדעה הרביעית, זאת דעת הטור ואבודרהם והש"ע, הסוברים כי 'מצוה מן המובחר לפחות משעת טחינה, ובשעת הדוחק אפילו קמח מן השוק'.

אומר על כך מהרי"ץ בזה"ל, הנה נא ערכתי לפניך ספרות הפוסקים המדברים בענין זה, ואין בידינו להכריח כאחת מן הסברות. ישנן כאן המקילים, וישנם המחמירים. ואינני יכול לקבוע מי הצודק בודאות, אין ראייה מוכרחת לעשות כפי השיטה הזאת, או כפי השיטה האחרת.

בפרט שמר"ן הקדוש פסק להקל בשעת הדוחק. מה אני יכול לומר? מרן בשלחן ערוך, פסק להקל.

ומאחר שישנם חילוקי דעות בעניין. א"כ מה עושים? הלכה למעשה.

וא"כ נשאר הדבר תלוי כפי המנהגים, כל אחד כפי מנהג מקומו. ומי שנהג כבר להחמיר, אין לו לזוז ממנהגו. נכון שמרן הש"ע פסק להקל, אבל אם נהגו עפ"י שיטות המחמירים, אזי אי אפשר להקל.

וק"ו אם נהגו אבותיו להחמיר, דפשיטא דאינו יכול לשנות. וכמו שכן הדין בכל מנהג דשייך לאיסור, ונהג להחמיר כדעת איזה פוסק, אפי' שיראה הכרע בהיפך להקל, אין לו היתר להקל. וכמ"ש מר"ן הרב"י ז"ל בהקדמתו לטור א"ח יע"ש. ודבר זה מוסכם הוא.

מרן כותב בעצמו, אני מביא דעות ושיטות ומכריע, ויכול להיות שישנם דברים שאני פוסק לגביהם להקל, אולם אם בקצת מקומות נוהגים להחמיר, אסור להם לזוז

וסרמן, לא. הפעם הח"ח הוסיף שמונה מלים, שאותן הוא לא אמר בשנה שעברה.

זהו אחד מקניני התורה, 'בשמיעת האוזן'.

*

בעזה"י נדבר בהמשך, גם בעניין גזירת גיוס בני הישיבות הי"ו, נושא שדיברתי עליו ב'עצרת הרבבות' שהתקיימה פה בירושלם עיקו"ת [בערב ר"ח ניסן], כי ישנם דברים שלא הספקתי להגיד אותם אז, לא הסתדר הזמן. לא אחזור על מה שאמרתי, אולם ישנם מעט דברים שאצטרך לחזור עליהם, כי אחרת לא יהיו לדברים עכשיו טעם, מכיון שהם בעצם באים להשלים את מה שאמרתי אז.

וזאת מלבד מה שהשלמתי קצת בשיעור ויקרא, דרשת שבת הגדול.

בירור האמור בתשובת מהרי"ץ בשו"ת פעו"צ [ח"ב סימן קל"ה] אחרי שכתב לגבי מנהג אבותינו נע"ג שהקפידו לאכול [בליל הסדר לצורך מצת מצוה] רק מצה שמורה משעת קצירה, כדעת רבינו הרמב"ם, א"כ מה היה קשה למהרי"ץ, לגבי מנהגינו בעניין הטינון, הרי יש לומר גם בזה דנקיטינן כהרמב"ם דס"ל כי מי פירות עם מים אינם ממהרים להחמיץ.

נתחיל בס"ד בעניינא דיומא. בעניינים של פסח.

למהרי"ץ זיע"א, כבוד גדולת קדושת אדוננו מורינו ורבינו, יש לו תשובה מיוחדת בשו"ת פעולת צדיק [חלק שני, סימן קל"ה] בעניין מצה שמורה, 'מצה משומרת משעת קצירה'. הוא מאריך שם לבאר, כי מנהג אבותינו מדור דור, שהמצה תהיה שמורה משעת קצירה. ואפילו בשעת הדוחק, דעת מהרי"ץ היא שאסור לברך על מצה שאינה שמורה משעת קצירה. מי שאין לו אפשרות, שיברך עליה רק ברכת המוציא לחם מן הארץ, ולא יוסיף לברך על אכילת מצה, כי הוא לא מקיים בכך מצוה אכילת מצה, אלא רק במצה שמורה. וזאת למרות שדעת מרן בשלחן ערוך [או"ח סי' תנ"ג סעיף ד'], כי בשעת הדוחק מברכים

ממנהגם. אם מנהג אבותיהם הוא להחמיר, הם צריכים להישאר במנהג הזה.

מוסיף מהרי"ץ ואומר, ומנהגינו כאן ארץ התימן להחמיר, ומדקדקים לחזר אַמצה השמורה משעת קצירה, דור אחר דור. בפרט היות ידוע דהרמב"ם מאריה דאתרין הוא, כמ"ש הרדב"ז והריק"ש ומהרח"ש ודרכי נועם והלק"ט, ככתוב אצלנו באורך במקום אחר, וא"כ אין לנו לזוז מדבריו.

עד פה, הכל טוב ויפה.

*

מעניין לעניין, מהרי"ץ עובר לדבר לגבי העניין של מי פירות, שאינם מחמיצים. כך קיי"ל להלכה. דהיינו, מותר ללוש מצה עם מי פירות, אפילו כל היום כולו, כי הם אינם מחמיצים. אבל אם זה עם מים, מרן פסק בש"ע [סימן תס"ב סעיף ב'] כי אז הבצק ממחר להחמיץ, ולכן אסור לעשות זאת. ואם עשית, תלוש את הבצק במהירות. תזדרזו. לא לסמוך על 'שיעור הילוך מיל'. ומצד שני, ישנה דעת הרי"ף והרמב"ם, שזה כמו כל עיסה רגילה. אין הבדל.

היה מנהג בארץ תימן, לעשות 'טינון' לחטים של"מצה. דהיינו, בכדי שהמצה תהיה סולת נקיה, לכבוד המצוה, כדי שהיא תהיה משובחת ומהודרת, נעימה וטובה, היו עושים את הטינון עם 'חרמל', אשר זהו מין עשב, שסגולתו היא שהוא משיר את הקליפות. עשו משטח של עלי חרמל, למטה ולמעלה, והחטה היתה באמצע, והם היו מוציאים לחות, ומשירים עי"ז בטחינה את קליפות החטה.

לכאורה, הרי ישנה לחות. וכי הדבר אינו מחמיץ? התשובה היא, שזה לא ממש מים, אלא מי פירות, ומי פירות אינם מחמיצים. זהו היסוד של מה שהם עשו, מה שנקרא 'טינון'. כך היה המנהג פשוט.

בא מהרי"ץ ושואל שאלה. הרי את ה'חרמל' הזה, היו קוטפים אחרי חצות היום. כאשר כבר אין טל. וכמו כן, שלא ירד באותו היום גשם, שלא ישארו מים על העלים. שתהיה רק את

הלחות הפנימית שלעלים. שואל מהרי"ץ, הרי א"כ לשים את זה בעיסה, ומוסיפים מים, א"כ ישנם כאן מי פירות – מתוך החרמל אשר השפיע על החטה – וכעת שהעיסה נילושה עם מים, זה מי פירות ביחד עם מים, וזה ממחר להחמיץ.

וזה לשונו שם, אכן עדיין קשה וצריך לעיין, דלפי המנהג שמטננין החטים בעשבים וטוחנין אותם, אכתי יש לַסַּפֵּק דלמא הוו מי פירות עם מים שממהרין להחמיץ, כדכתב מר"ן הש"ע. הא ניחא לדעת רמב"ם והרי"ף, דס"ל דמי פירות עם מים הוו כשאר עיסה הנילושת במים לבד. אלא למאן דס"ל דמי פירות עם מים ממחרים להחמיץ, צריך ליישב.

בשלמא לדעת הרי"ף והרמב"ם, הסוברים כי מים עם מי פירות לא ממחרים להחמיץ, בסדר, נחשיב זאת כרגיל. אבל לפי מרן הש"ע, זה ממחר להחמיץ. ובנדון דידן, לא מתייחסים לכך, שכביכול ישנה כאן איזו בעיא, ושצריכים להזדרז, אלא לשים את העיסה כרגיל.

מיד כשראיתי זאת, הייתי משתומם. מהי הבעיא? הרי רק לפני דף אחד, כתב לנו מהרי"ץ שנוהגים לקחת מצה דוקא 'משעת קצירה', כי נוהגים כדעת הרמב"ם והרי"ף. זהו להחמיר. אם כן, כאן בנדון דידן נהגו להקל, כדעת הרי"ף והרמב"ם. מה מפריע למהרי"ץ? הוא שואל, שלפי מרן הדבר אסור, כי זה ממחר להחמיץ. ברם, הרי בקלות אפשר לומר שהם נהגו כדעת הרי"ף והרמב"ם המתירים. ואם תאמר, שמא המנהג הזה הוא מנהג חדש, הנה כתב מהרי"ץ בהדיא בעץ חיים ח"ב [דף ב' ע"א, ד"ה העצה] שכך הוא המנהג קדום יעוש"ב. גם השתילי זיתים כתב במפורש [סימן תס"ז ס"ק י"ד] בזה"ל, במקומות אלו נהגו מימים קדמונים לטנן החטים בעשבים. זהו אינו מנהג חדש, אלא מנהג קדמון. א"כ מה קשה למהרי"ץ, מה מפריע לו, שהוא בא ואומר כי נכון שלפי

לבטלה, או עכ"פ ספק ברכה לבטלה. ולא חששו לו.

וכהנה וכהנה. ישנם עוד הרבה דברים.

אין סתירה מהקדמת הב"י, כי שם המדובר שאסור להם להקל אם אבותיהם נהגו להחמיר, אבל להמשיך להקל תלוי ברצונם ושיקול דעתם.

שאלה מהקהל (הרה"ג ישראל אליהו שליט"א): אם נהגו לכתחילה כדעת הרמב"ם, מדוע מתחילה הם לא לשו את הבצק עם מי פירות?

תשובת מרן שליט"א: בארץ תימן, במציאות, לא היתה מצה עשירה. אבל נראה מדברי מהרי"ץ, למשל לגבי ערב פסח שחל בשבת, מהרי"ץ אומר לעשות מצה עשירה. משמע שהיו כאלה שעשו את זה. ברם, הדבר לא היה אצלם שכח. בדרך כלל לא עשו זאת, לא רק בפסח בגלל חשש חמץ, אלא בכל ימות השנה, העניין של עוגות ועוגיות וכו' לא היה אצלם בתפריט, הדבר לא היה מקובל. הלחם לא היה מתוק. לא היה לחם מתוק, כפי שישנם כיום חלות ולחמניות מתוקות. וכדומה. לא היה מקובל להכניס בלחם, דברים שהם מתוקים. דרך האכילה שלהם, לא היתה כזאת.

ממילא אי אפשר היה להוכיח, האם נהגו להחמיר בעניין הזה, או שלא. דיברתי על כך בשיעור הקודם [מוצש"ק ויקרא], והבאתי כי השת"ז בסימן תס"ב כותב שלא נהגו בזה כדעת הרי"ף והרמב"ם, ובסוף הוא כתב 'נראה לי, ונתברר כי זאת טעות, כי בכת"ק הוא כתב 'בית יוסף'. הוא העתיק את הבית יוסף. חושבני כי בתימן לא יכלו להגיד מהו המנהג, מכיון שהדבר לא היה שכח. או שבלאו הכי הם מיהרו, ותמיד זה היה פחות מהלוך מיל. ממילא אי אפשר לדעת, האם מקילים בכך, או שלא. ועוד מעט נראה בהמשך דברי מהרי"ץ, כי אין לו הוכחה מה נהגו בפרט הזה.

*

הרמב"ם והרי"ף זה טוב, אבל לפי הש"ע זה לא טוב. בסדר. אבל נהגו בקהילותינו כדעת הרמב"ם והרי"ף. מה הבעיא? וכי אנחנו רק מחמירים, כדעת הרמב"ם? אי אפשר להקל, כדעת הרמב"ם? זהו מנהג מדורי דורות, ונהגו להתיר כפי דעתו. חושבני, כי 'כאן הבן שואל'. כל מי שעובר על הדברים, צריך לכאורה לשאול את השאלה הזאת. מה צריך ליישב פה? למה לא תגיד, שהמנהג הוא כדעת הרמב"ם והרי"ף?

ואם נרצה להגיד, כי מה שאומרים לגבי דבר אשר נהגו מדורי דורות נגד מרן, שזהו רק אם הדבר לחומרא ולא לקולא, שהרי ציין מהרי"ץ להקדמת הב"י ומשם מובן כך, וכמו שהעיר בני הרה"ג נסים שליט"א, הרי מי שיעיין בקונטרס כללי מהרי"ץ יראה ויבין מתוך מה שהבאתי בס"ד רשימה של דברים רבים – וגם זה לא הכל – שאבותינו נע"ג נהגו להקל בהם, כדעת הרמב"ם, נגד שלחן ערוך.

למשל, מהרי"ץ כותב לגבי עירובי תבשילין, הרי לפי הש"ע מי שלא עשה עירובי תבשילין במזיד, הוא אינו יכול לסמוך על העירוב שעושה הרב לכולם. רק לפי דעת הרמב"ם, אפילו מי שפשע ולא עשה, יוצא בעירובי תבשילין שעושה הרב. זאת סוגיא במסכת ביצה רפ"ב, שם שמואל אמר כי על דעת הפושעים אני לא מניח. אבל הרמב"ם פוסק, שהדבר אפשרי. וכך אנחנו מכריזים, כל מי שלא הניח עירובי תבשילין, יסמוך על עירובי. בסתם. בין אם לא הניח במזיד, בין אם בשוגג. מהרי"ץ כתב כך במפורש בעין חיים חלק שני, שנהגו לסמוך גם על זה.

כמו-כן למשל, לגבי הכהנים, שאינם נוטלים את ידיהם לפני ברכת כהנים, אלא סומכים על הנטילת ידים שעשו לתפילה. אפילו שבש"ע כתוב במפורש, שהם צריכים ליטול שוב את ידיהם. סמכו על הרמב"ם.

וכן לגבי מה שמברכים שהחיינו, על תפילין ומזוזה חדשים, כדעת הרמב"ם. לפי מרן הש"ע, אין מברכים. א"כ לדידיה זאת ברכה

מהרי"ץ מביא בהמשך דבריו [בתשובה שם], כי אותם מי פירות אשר היו על ה'חרמל', הם כבר התייבשו. באופן שבשעת הלישה, כבר אין בפועל מי פירות. ועל כך ישנה מחלוקת, בספרי ראשונים. הרמב"ן והרשב"א סוברים, שאם זה נתייבש, הדבר כבר לא נקרא 'מי פירות עם מים', ורבינו פרץ סובר שכן. אם כן, נשאר לו חשש.

וזה לשון מהרי"ץ, וראיתי להפר"ח בסי' תס"ב שכתב וז"ל, ודע שאם נתבטלו המי פירות, שוב אין לחוש אם ילושו אח"כ במים, כדמוכח מתשובת הרשב"א סי' תפ"ח, ותשובה להרמב"ן סי' ק"ן, למאי דהוה ס"ל מתחילה דרוק דעכבר אינו כרוק האדם, נראה להרשב"א פשוט דמותר, אע"ג דבתר הכי לש עיסה במים. ודלא כהגמ"י פ"ה בשם סמ"ק, ומייתי לה הב"י סי' תנ"ג דף שי"א ע"ב ד"ה כתב ה"ר פרץ עכ"ל.

ובספר חק יעקב, למד מדברי ה"ר פרץ להחמיר. דאע"פ שנתיבשו המי פירות, אם אח"כ בא למים, מחמיץ. ע"ש סי' תנ"ג ס"ק כ"ב וסי' תס"ב סק"ג.

ומיהו כיון דרשב"א והרמב"ן בשיטה אחת קיימי, וגם הטור אזיל בשטתייהו כמ"ש רבינו ב"י ז"ל, הוה ליה ה"ר פרץ יחיד בסברתו.

ועוד, דמהירושלמי מוכח בפירוש דליכא חשש, דקאמר מטננא שרי וכו'.

אבל למסקנא אומר מהרי"ץ, ומי שלבו נוקפו להחמיר כדעת הר"ף – אם למרות שלהלכה הדבר מותר, אותו אדם חושש לדעת רבינו פרץ הסובר שהדבר אסור – הנה יש ליישב לבו ודעתו, מטעם ספק ספיקא, דקו"ל דלכתחילה שרי. וכדכתב הפר"ח בי"ד סי' קי"א בכללי הס"ס.

והנה בכאן לפנינו ס"ס. ספק אי הלכה כר' פרץ, או כרשב"א וכו'. זאת המחלוקת, האם כאשר התייבשו המי פירות, עדיין חוששים למי פירות עם מים.

ואת"ל הלכה כר"ף – גם אם נגיד שכן – דלמא הלכה כר"ף ורמב"ם, שאין המי פירות ממהרין להחמיץ.

מהרי"ץ נקט בלשון, 'דלמא' הלכה כר"ף והרמב"ם. הוא לא הכריע. אולי ההלכה כמותם. זהו ספק. אבל בתורת ספק ספיקא, אפשר לצרף את זאת.

רואים כי לא היתה להם הכרעה ברורה, לגבי הנושא הזה, מבחינת המציאות.

ושאלתנו היא, למה לא נגיד, כי מכאן מוכח שכן. דהיינו, מזה שעושים את הטינון, וישנו חשש של תערובת מי פירות עם מים, א"כ מוכח שמתירים את זה. שנהגו להתיר. מזה גופא נוכיח, שנהגו להתיר במי פירות עם מים, ולא חוששים לדעת האומרים שזה ממהר להחמיץ.

הערת הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א: לא הבנתי מה השאלה, הלא יתכן דסבירא להו כהאומרים שאם נתייבש אינו נחשב עם מים, וממילא אין הוכחה כיצד המנהג במי פירות עם מים. וכך צריך לומר בדעת השתילי זיתים, שהעלה דברי הבית יוסף שלא נהגו כדעת הרי"ף והרמב"ם כדלעיל, ואעפ"כ העלה בפשיטות את מנהג הטינון כדלעיל.

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. בלנ"ד עוד נרחיב על כך בשיעור נוסף.

שאלה מהקהל: אולי הסיבה שהתירו, היא מפני שאין במים הללו טעם. וגם אם יש טעם, הטעם נפגם. אני יודע וזוכר, שלא היה מורגש שום טעם, וא"כ אין כאן דין של מי פירות.

תשובת מרן שליט"א: זה לא משנה. כי גם באופן שלא מורגש הטעם, נחשב הדבר מי פירות. אפילו שאין מתיקות (או חמיצות) וכדומה. וכדמוכח מדין חריכת שני שבליים בגמ' פסחים דף מ', וכמו שנפסק להלכה בש"ע סי' תס"ג סעיף א', מותר לחרוך שני שבליים ביחד, ולא חיישינן שמא יצאו מים מאחת לחברתה, שהם מי פירות ואינם מחמיצים.

ונאגר בכלים מיוחדים שבהם הוא משתמר עד הגעת שעתו לאפותו מצות יעו"ש.

הצעת יסוד (לא למסקנא) כי לדעת מהרי"ץ זיע"א, רבותינו ואבותינו נע"ג נהגו והנהיגו להחמיר בענייני פסח כדעת מרן הש"ע, גם בדברים שרבינו הרמב"ם מיקל. דוגמאות לכך. וביאור הסיבה לחומרא זו, כי החמץ רומז ליצר הרע.

לגבי העניין דלעיל, עמדת איזהזמן בתמיהה. איך להבין את מהרי"ץ? כי פתאום בנ"ד הוא אומר, אולי ההלכה כמו הרי"ף והרמב"ם. והרי רק לפני דף אחד אמרת בהחלט, על עניין אחר, שמנהגינו כדעת הרמב"ם? מאי שנא?

לכאורה נראה לי מכאן, דבר חדש. כמדומני שלא עמדו עליו.

לגבי הלכות פסח, סובר מהרי"ץ כי אבותינו נע"ג נהגו להחמיר, גם בדברים שהרמב"ם מיקל בהם. והסיבה היא, מפני שזה חמץ, ובחמץ מחמירים.

למעשה היסוד הזה, כתוב כבר באיגרת מהרי"ץ. בעצם נתברר כי זאת איגרת של סבו של מהרי"ץ, בעל פרי צדיק, הוא שכתב את האיגרת הזאת, אבל הדבר נתפרסם על שמו של מהרי"ץ, כי גם מהרי"ץ היה משתמש בזה. והוא כותב שם במפורש, שבדיני פסח צריכים להחמיר.

וזה לשונו שם, ראוי ונכון לכל אחד מישראל – כל אחד. לא מדובר על רבנים, ולא לצדיקים המחמירים, אלא כל יהודי – לנהוג בכל חומרות דיני הפסח, לא לחזר אחר הקולות. אל תחפש היתרים.

כי כל המקיים והמאשר קיום הלכות הפסח, נעשים גופו ונשמתו קדש קדשים.

שמעתם איזה מלים?

וכתב רבינו האר"י זלה"ה – את זאת מהרי"ץ עכשיו מוסיף, הוא לא 'בנה' למעלה רק על האר"י, אשר אמר בנ"ד הבטחה בזה"ל – שמי שנזהר מחמץ כל שהוא בפסח, מובטח

שאלה מהקהל: א"כ לדין אפשר לאכול עוגיות פפושדו?

תשובת מרן שליט"א: בזה ישנו עניין לגמרי אחר, שאלות חדשות. אלה שמחמירים בפפושדו, סוברים כי זהו איסור כרת רח"ל. לגבי מי פירות, גם אם זה מחמץ, כרת זה לא. הוא נחשב רק חמץ נוקשה, לפי שיטת רש"י וסיעתו.

הערה מהקהל: אבל לפי מה ששמעתי, החרמל לא גורם ללחלח את החטים, אדרבה מייבש אותם. זכור לי שכך אמר לי סבי, שהיו מייבשים אותה בכך.

תשובת מרן שליט"א: לא יתכן. אדרבה, המלה 'טינון' עצמה, פירושה לחלות. עיין בערוך ע' טן דף 45. ועל זהו הנדון של מהרי"ץ בכלל? ובכל זאת כנראה מה ששמעת הוא נכון, אבל זה לא בשלב הראשון, אלא הוא השלב השני, כמתואר העניין בספר משפיות דף 95, כדי שקמח החטה יהיה לבן, מובא מהשדה עשב ידוע הנקרא "חרמל". מעשב זה – שהגבר הוא שמביאו הביתה מן השדה ולשם קטיפתו הוא יוצא לשדה בחצות היום – שוטחות הנשים על הקרקע שכבה ראשונה, ומפזרות עליה שכבה ראשונה מהחטה המבוררת. על גב זו, חוזרות ושוטחות שכבה שניה מהעשב, ועליה מפזרות שכבה שניה של חטה. וכן הלאה, עד שהחטה כולה נכרכת בין שכבות העשב. עשב זה מפריש לחות המרטיבה את גרעיני החיטה, ובשעת טחינתה מופרשת הקליפה, והתוך נשאר לבן. לאחר מעשה זה של כריכת החטה בעשב ה"חרמל" כיום תמים – שקורין לו "טינון" – ופעולתו המצופה, מוציאות הנשים את החטה מבין כריכי העשב, ושוטחות אותו באויר החפשי והחם. כל כך למה? כדי שחמימות האויר תצמק את התוך של גרגיר חטה שספג קודם לכן לחות, וע"י כך ייבדל התוך מקליפתו. רק לאחר מכן החטה נטחנת בריחים, והקמח מתנפה בנפה צפופה שממנה הוא יוצא נקי ולבן,

דרשת חול המועד פסח ה'תשפ"ה ב'של"ו
לו שלא יזדמן לידו חטא כל השנה. אשריו
לעושה אלה, אשריהם לזרע אברהם יצחק
ויעקב שכך עטרם בוראם במצוותיו.

א"כ מובן כי זאת היא השאלה של מהרי"ץ
בנ"ד.

הדבר לא התחיל ממהרי"ץ, אלא לכל-
הפחות כבר מסבו מהר"ץ. בדורות שלפניהם,
כבר אז היתה להם הוראה, וכך מוכח באיגרת
הזאת שהתפרסמה ברבים, כי צריכים
להחמיר בפסח.

א"כ הקושיא היא, למה לא החמרתם בנ"ד
כדעת מרן? אכן אנחנו מחמירים כדעת
הרמב"ם, שצריך משעת קצירה. וכן אנחנו
מחמירים כדעת הרמב"ם, בחוזר וניעות. אלו
חומרות. אבל לגבי קולות, לא. בעניין זה
הולכים כדעת מרן.

האמת היא, שלפי הכתוב באיגרת שם,
משמע ללכת בכל החומרות. אבל נר' כי
המדובר הוא רק לגבי החומרות של מרן
הש"ע, כי את חומרות הרמב"ם לא
החמירו. למשל, ללכת אחר מיעוט תשמישו
בכלי, להכשירו לחומרא לפי המיעוט. וכן
לגבי קטניות לאסור, את זאת הם לא
החמירו. רק לגבי מרן, לכל הפחות, כי אלו
שני שרי צבאות ישראל, הרמב"ם ומרן, ע"כ
לכל הפחות את החומרות של מרן. אבל מי
שירצה להחמיר לעצמו, גם דעות נוספות,
תע"ב.

ראיה לדבר, כי לגבי הכשרת כלים שלא
משתמשים בהם בכל ימות השנה במים, אלא
באש, עושים להם ליבון. וידוע שדעת רבינו
הרמב"ם, כי אין צורך להכשר ליבון בפסח.
ליבון בפסח, לדידיה מאן דכר שמיה. מי
שיעיין ברמב"ם בהל' חמץ ומצה, יראה כי אין
זכר לליבון. אפילו כלים שמשמשים בהם
באש, לדעתו ההכשר שלהם הוא בהגעלה.
ובכל זאת, אבותינו נע"ג נהגו להחמיר בזה.
כלים אשר השתמשו בהם באש, ליבנו אותם
באש, כמו בגיעולי גויים, וכידוע.

וגם לגבי פסח, כתב על כך באיגרת מהרי"ץ
במפורש, בלי שום חילוק. וזה לשונו, בלי
האש, כגון השפוד והמלקחיים והמרדה
וכיוצא בהן, צריכין ליבון, והוא שישרפם
בתוך האש עד שיהיו אדומות. ועד"ז
הקונטרס זבח פסח, שחיבר מהרש"צ, אחיו
הגדול של מהרי"ץ. כך הם פסקו בפשיטות, כי
כלי שבא באש, חובה שיהיה לו ליבון. זהו מה
שנקרא, 'שפודין ואסכלאות', מה שכתוב
מפורש בגמ' בסוף מסכת ע"ז, לגבי גיעולי
גויים.

ידועים לידועים דברי הרמב"ם בפרק חמישי
מהל' חמץ ומצה [הלכה כ"ג], לגבי סכינים,
שהכשרם הוא בהגעלה. והמגיד משנה
במקום, מציין לגמרא במסכת פסחים [דף ל'
ע"ב]. שם כתוב בזה"ל, "אל רבינא לרב אשי,
הני סכיני בפסחא, היכי עבדינן להו? כיצד
אתם עושים להכשירם?"

אמר ליה, לדידי (חדתא) [חדתין] קא
עבדי(נן). אמר ליה, תינח מר, דאפשר ליה.
דלא אפשר ליה, מאי? אמר ליה, אנא כעין
חדתא קאמינא. קתייהו בטינא, ופרזלייהו
בנורא. את הברזל, דהיינו חלק הלהב
שחותך, הכשרו צריך להיות באש. והקת,
בטינא, בכדי שזה לא יישרף. והדר מעיילנא
לקתייהו ברותחין.

והלכתא, אידי ואידי ברותחין, ובכלי ראשון.
כך ההלכה בגמרא, ששניהם ברותחין.

מצד שני, לגבי שפודין ואסכלאות, הרי"ף שם
מוסיף להביא את הדין הזה, את הסוגיא במס'
ע"ז בעניין גיעולי גויים. שפודין היינו, ברזל
שמכניסים בתוך הבשר. ואסכלאות היינו,
כעין שליבות הסולם. משהו כעין רשת, אשר
צולים עליה. השימוש שלהם, הוא באור.

והנה לעומתו, הרמב"ם בהל' חמץ ומצה, הוא
אינו מביא את ההלכה הזאת, רק בהלכות
מאכלות אסורות פי"ז לגבי גיעולי גויים. לכן
בא ואומר המגיד משנה, נראה לי מדברי
הרמב"ם, שהוא סובר כי זהו כיון ש'היתרא
בלע'. מה שהחמירו בגיעולי גויים, לגבי כלים

שערי יצחק – השיעור השבועי

ולגופו של־עניין, יש לי עוד הרהורי דברים בזה, וכנראה לא ישאר הדבר כך למסקנא מה שאמרנו כי בפסח הולכים אחרי הכרעת מרן הש"ע, אלא גם בזה המנהג מכריע, ובלנ"ד נדבר בזה בהילולא דמהרי"ץ הקרובה, בעזרתנו יתברך].

מכך בנה מהרי"ץ, שבחמץ מחמירים.

*

יש להבין, מה נשתנה פסח, מכל שאר דיני התורה?

ישנו כאן יסוד גדול, שצריכים לדעת אותו. ישנה שאלה גדולה שנשאל הרדב"ז, מה ראתה תורתנו הקדושה, להחמיר בעניינים של פסח, יותר מבכל האיסורים.

תשובת הרדב"ז הזאת, היא בחלק ג' סימן תקמ"ו. אני זוכר בקלות את הסימן, כי החיד"א במחזיק ברכה כותב על זה שזהו בסימן מתו"ק... זה תקמ"ו.

עכ"פ שם הוא – הרדב"ז – כותב בזה"ל, שאלת ממני, אודיעך דעתי, מה נשתנה חמץ בפסח מכל איסורין שבתורה, שהחמירה עליו תורה להצריכו בדיקה, ושרוף וכלה וגם ביטול. והוסיפו חכמים להצריכו בדיקה בחורין ובסדקין ולחפש אחריו, ולשרש אותו מכל גבוליו, ועובר עליו בבל יראה ובל ימצא, ואסרוהו בכל שהוא, ואינו מתבטל כלל. וחומרות כאלו לא נמצאו בכל האיסורין שבתורה.

אין חומרא כזאת, בשום דין בתורה. אפילו עבודה זרה, שכתוב עליה וְלֹא יִדְבַק בְּיָדָךְ מֵאוֹמָהּ מִן הַחַרְס [דברים י"ג, י"ח], לא כתוב לחפש בחורים ובסדקים, ולבטל וכו'. אין דבר כזה. אפילו לגבי יין נסך. רק חמץ בפסח, הוא הכי חמור.

אומר הרדב"ז, כי ישנם אמנם תירוצים בספרי הראשונים, לגבי השאלה הזאת. יש אומרים כי זה מפני שלא בדילי איניש מינה פְּלֵא שְׁתָּא, וי"א שזה מפני שהחמץ אסור בהנאה, וי"א מפני שהחיוב כרת וכו'. אבל הוא אומר, כי על כל אחד ישנה שאלה.

שהשתמשו בהם הגויים, נבילות וטרופות, ועברו לרשות ישראל – כמבואר בפרשת כלי מדין – שם זהו 'איסורא בלע'. מן הנבילה וטרופה. משא"כ בנ"ד, לגבי חמץ, 'היתרא בלע'.

וזה לשון הרב המגיד, שפודין ואסכלאות, לא נתבאר דינן בגמ' לענין חמץ בפסח. ונחלקו בו המפרשים ז"ל. יש מי שאומר, שדינן כדין שאר איסורין, וצריכין לבון. ויש מי שאומר, שכיון שמה שבלעו היה היתר, די בהגעלה. ואפשר שזהו דעת רבינו, שהזכיר כאן בסכינין, הגעלה. ופרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות, בלוקח סכין מן הגויים, הצריכין לבון. ולא הזכיר כאן לבון כלל.

גם הגר"א [מוילנא] הביא זאת בביאורו לש"ע סימן תנ"א, הוא מביא את דברי הרב המגיד, ומסביר מדוע הרמב"ם לא כתב בהדיא, שדי בהגעלה לשפודים ואסכלאות? והוא עונה, כי כיון שהדבר אינו מפורש בענייננו בגמ', אין דרכו של הרמב"ם להביא מה שאינו מפורש בגמרא. למדנו עכ"פ כי לדעתו גם הרמב"ם סובר, שדינו בהגעלה.

יש לנו תשעה מגדולי ישראל, הסוברים שלפי דעת הרמב"ם, אין מושג של ליבון. רק שנים – הריטב"א והמגן האלף – אומרים, כי גם הרמב"ם סובר שכן, רק שתלמד זאת מהלכות מאכלות אסורות. כך נר' לי לפי הבנתם. ברם, הם מיעוט. וגם דבריהם צ"ע. ועכ"פ המגיד משנה, ורבינו מנוח, והרשב"ץ בספרו יבין שמועה, ומרן הב"י, הפרי חדש, שער המלך, הש"ך בנקודות הכסף, הגר"א שהבאנו מקודם, ומהרח"כ בספר שם טוב, הם כותבים בפשיטות, כי אין ליבון לדעת הרמב"ם, לגבי חמץ.

וכן במציאות, גם אבותינו נהגו להחמיר. ונראה שהסיבה היא, כיון שמרן השלחן ערוך פסק להחמיר. רוב הפוסקים סוברים, כי החמץ נחשב 'איסורא בלע'. וגם מהר"ץ כתב כך באיגרת, וכן מהרש"צ בזבח פסח. ש"מ כי כך נתקבל המנהג. א"כ רואים שהם החמירו.

ולבסוף הוא אומר, כי אין לו תשובה אחרת, אלא רק מה שכתוב במדרשות, כי הסיבה שהתורה החמירה בחמץ, מפני שהחמץ רומז ליצר הרע. ואם זהו יצר הרע, אזי הוא נכנס לכל חור ולכל פינה. ע"כ צריכים שרוף ואבד וכלה', ולבדוק אחריו וכו'. זהו השיאור שבעיסה. כלה גרש יגרש אותנו.

זאת תשובת הרדב"ז בספר שלו שו"ת, וכן בספרו מצודת דוד. וגם החיד"א החרה החזיק אחריו. הוא אומר בזה"ל, 'מצות החמץ, אין לו פשט'. על פי הפשט, לא תבין למה ישנם בכך רק רמזים. להבין כי החמץ רומז ליצר הרע, והמצה ליצר הטוב. [עיינן עוד בהרחבה בדרשת חוה"מ פסח התשפ"א בשל"ב].

אם כן, הבננו בס"ד את הנקודה. את השורש. יצה"ר בעוה"ר נכנס לכל חור, לכל זוית ולכל פינה.

תוספת לדברים שנאמרו מפי מרן שליט"א בעצרת הרבבות' שנערכה בירושלים עיקו"ת, בעניין החיים תחת שלטון של יהודים אשר פרקו מעליהם עול תורה ומצוות, ולגבי יהדות תימן אשר סבלה מכך יותר משאר כל העדות. מי הם הנחשים והעקרבים המושלים בגלות הרביעית.

מכאן אנחנו מגיעים, אל הנושא שלנו כעת, כי בעוה"ר אנחנו נמצאים עדיין בנושא הזה של גיוס בני הישיבות.

הערה מהקהל: הרב אמר שהחמץ רומז ליצה"ר והמצה רומזת ליצר הטוב, א"כ האירוע היה צריך להיות אחרי פסח.

תגובת מרן שליט"א: ה' ירחם. אנחנו מתכווננים. בשביל זה מתכווננים שבעה ימים, בכדי להתחזק. שבעה ימים, של אכילת מצה, עוזרים ומשפיעים לכל השנה.

דבר ראשון שצריכים לדעת, זהו המאמר [המובא בזה"ק] ברעיא מהימנא פרשת כי תצא [דף רע"ט ע"א], בעניין הערב רב. כפי שנאמר, ה'יו צריה לראש [איכה א', ה'], הם מושלים ועומדים בראש.

הוא - הנחש - ישובך ראש'. היו צריה לראש'.

אנחנו בעוה"ר, אין אנו בזמנינו תחת שלטון של אומות העולם, כמו בעבר, אלא תחת שלטון של יהודים, אשר פרקו מעליהם עול תורה ומצוות. ואנחנו - יהדות תימן - במיוחד, סבלנו מהם יותר מכל העדות. כל העדות, עוד לפני שהם עלו לארץ ישראל, הם כבר התקלקלו. היחידים שנשארו עדה קדושה וטהורה, זאת יהדות תימן. עד שהם עלו לא"י.

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלְק, בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם [דברים כ"ה, י"ז]. כבר בדרך, בצאתנו מתימן, התחיל הקלקול.

בעצרת הנז"ל הזכרתי את כמה"ר חיים סינאוני זצ"ל, כי אז זה היה בדיוק יום היאר צייט שלו, אשר נלחם במחנות נגדם מלחמת חרמה, אבל בסוף הוא 'הרים ידיים'. הוא ראה כי 'השעה משחקת להם', ועזב את הכל. ישב לו אח"כ בביתו, בעיר יהוד, הסתגר. אמנם אולי הוא חיבר גם כאן בארץ ספרים וכו', אבל השפעה של ממש על הציבור, כבר לא היתה לו. בעוה"ר. [את כל חיבוריו כתב מהר"ח סנאוני בתימן, אבל בארץ ישראל כתב מעט מאד, כנראה מפני מה שאכתוב אודותיו לקמן. איתמר].

זהו מתוך מה שדיברנו בס"ד, לגבי הערב רב. ישנו מאמר מדהים, בספר הזוה"ק בפרשת כי תצא [שם]. תשמעו מה שכתוב שם. דברים יורדים חדרי בטן. בעניין הפסוק וְנִפְלַ שְׁמָה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר [שמות כ"א, ל"ג], וזה לשונו, ואתקרי 'בור', ד'נפל שמה שור', דא דכתב ביוסף 'בכור שורו הדר לו', דאתאמר ביה זיישליכו אותו הבורה'. אנחנו נפלנו, השליכו אותנו.

מי זה 'יוסף'? ברגע הראשון חשבתי, כי הכוונה מפני שכל עם ישראל נקראים יוסף, כפי שנאמר [תהלים פ', ב'] רַעַה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה, נְהַג פְּצֵאן יוֹסֵף. ש"מ שכל עם ישראל, נקרא בשם 'יוסף'. ברם נראה משם לפי העניין, וכך אומרים בהדיא המפרשים, כי הכוונה למשיח

שערי יצחק – השיעור השבועי

כנחשים'. ועיין בספר אלפי ישראל [חלק החי] פכ"ז דף תת"נ אות ג'.

ועקרבים, דעקרין מלין דרבנן'.

פה היתה לי תמיהה. אכן אנחנו רואים במו עינינו, את מ"ש 'דיינין לשקרא'. המשפטים שלהם, השופטים שלהם, שופטי שקר וכזב.

מישהו אמר לי, כי בכניסה לבית המשפט בתל אביב, כתוב בגדול [ישעיהו א', כ"ז] וְאֲשִׁיבָה שְׁפָטֶיךָ כְּבָרָאשְׁנָה, וְיַעֲצִיבָה כְּבַתְחִלָּה. כך הם כתבו שם. זהו פסוק יפה ונחמד, אבל מה להם ולפסוק הזה? אבל הם מתפארים בכך, כביכול, כאילו. גם זה שקר. ברם כולם רואים, איזה שקרנים ורמאים, נוכלים וצבועים, שקרים גלויים לעין כל, בלי שום בושה. זהו מה שכתוב, 'דיינין לשקרא'.

כמו־כן אנחנו אכן רואים, כי הם 'עקרין מלי דרבנן'. בסדר. ברם, וכי מילי דאורייתא, הם לא עוקרים? מה הפירוש, דעקרין מלי 'דרבנן'? מה עם התורה? ואם תאמר, שזהו קל וחומר, לא כך היה צריך לכתוב.

צריכים לומר, לגבי 'נחשים ועקרבים', כי עקרבים זהו נוטריקון, עוקרים רבנים. זהו טעם הדרשה כאן, עקרבים – עוקרים רבנים. [והאות נו"ן, אפשר לומר שהיא מתחלפת עם האות מ"ם, שהרי הן מאותיות למנ"ר. ואולי אין צורך לכך, ומי"ם דעקרבים היא מי"ם דרבנים]. א"כ רמאים כנחשים, על הדאורייתא לא צריכים להגיד, הדבר אינו קשור לפה, כי כבר הנחש הקדמוני הוא היה כנגד הקב"ה. נגד תורה שבכתב, ונגד תורה שבעל פה. אבל הם, 'עקרין מלין דרבנן', אין המדובר על 'רבנן' חכמי הש"ס והתלמוד, וכל רבותינו הראשונים, אלא על חכמי הדור שלנו. עוקרים את דברי רבני הדור. לגבי תורה שבכתב ושבע"פ, בלאו הכי הם כבר בועטים ומכחישים, כופרים ומזלזלים. אולם יש להם לנגדם את חכמי הדור בפועל, את גדולי התורה, הם נשארו. ולכן מה הם עושים? מוציאים עליהם שם רע, משמיצים ומבזים אותם, ואת דבריהם, מתנגדים להם.

בן יוסף. הדור שלגאולה. את הדור הזה, זיישליכו אותו הבורה'.

זיהבור ריק'. לכאורה למה כתוב, 'הבורה' – זיהבור'?

ישנו כאן עניין נסתר עפ"י הסוד, לא ניכנס אליו כעת, רק נקרא את המלים. נוקבא בישא. והבור ריק, דכורא.

דהיינו, זאת הבורה, לילית הרשעה, והבור זה הס"מ. בעוה"ר אלו כוחות הרשע והרע. צריכים לדעת, כי ישנם כוחות טומאה גדולים רוחניים.

אבל תשמעו את ההמשך, דברים שהם ברמה שלנו להבין.

זיהבור ריק אין בו מים, ריק בלא תורה. אבל נחשים ועקרבים יש בו. הרי היכן שישנם מים, אין נחשים ועקרבים. ואם הבור ריק, ישנם שם נחשים ועקרבים.

מי הם ה'נחשים ועקרבים'?

ודא גלותא רביעאה, דור דרשעים, מלא נחשים ועקרבים, רמאים כנחשים, ועקרבים דעקרין מלי דרבנן, ודיינין לשקרא. עלייהו אַתְאָמַר, הָיוּ צְרִיבָה לְרֵאשׁ [איכה א', ה'].

כך לשון הרעיא מהימנא. זאת הנשמה של משה רבינו, אשר גילתה מסודות תוה"ק לרשב"י. רעיא מהימנא פירושו, רועה נאמן.

א"כ זהו דור של רשעים, מלא נחשים ועקרבים, רמאים כנחשים. זהו מה שנרמז במאמר חז"ל המפורסם בב"ר, 'נחשים ועקרבים יש בו'.

לגבי 'נחשים', אנחנו יודעים את שנאמר, וְהִנְחַשׁ הָיָה עָרוֹם מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה [בראשית ג', א']. רמאי. שקרן. הנחש פיתה את חוה, החטיא אותה בעץ הדעת. הוא שיקר, דיבר לשון הרע על הקב"ה. וַיֹּאמֶר הִנְחַשׁ אֶל הָאִשָּׁה, לֹא מוֹת תָּמוּתוֹן [שם שם, ד']. טען שהקב"ה אכל מעץ הדעת, וכך הוא ברא את העולם, ואין אומן שונא אלא את בני אומנותו, לכן הוא לא רוצה שתאכלו כדי שלא תהיו כמוהו. שקרן ורמאי, מפתה. זהו הנחש. הם השורש של נחש הקדמוני. רמאים

הרי בעבר, הנהגת הציבור היתה על ידי הרבנים, על פיהם ישק כל דבר.

ואם נשאל, מהי הראיה? מי אמר ש'רבנן' אלו חכמי הדור כעת?

התשובה היא, כן. שהרי אנחנו אומרים בקדיש, על ישראל ועל רבנן וכו' די באתרא הדין. שמע מינה כי 'רבנן' זה לא רק תואר לחז"ל בעלי הש"ס וכו', אלא גם הרבנים הנמצאים כיום.

היכן נרמז עניין 'דיינין לשקרא' בעקרבים. אלא צ"ל שזה חוזר לנחשים דלעיל, והתין לסוף, כדי להסמיך זאת לעניין היו צריה לראש, על שם הוא ישופך ראש.

*

ובכן, זכור את אשר עשה לך עמלק, בדרך בצאתכם מתימן. עמלק הזה, שהיה בדרך שעלו אבותינו מתימן, צריכים לזכור, וכפי שכבר הזכרתי שם בעצרת את הרבנים הגדולים והצדיקים, כגון מארי סעיד עוזירי זצ"ל ומארי חיים כסאר זצ"ל והרב יחיא אלשיך זצ"ל, שכשלה ידם. כמעט לא יכלו לעשות כלום, לתקן את הדור. למרות שהם היו גאוני ופארי עדתנו.

בהספד של כמה תלמידי חכמים בזמן האחרון, של הרב אריה חלא זצ"ל והרב יחיאל תם זצ"ל, דיברנו על כך, כי 'אבל' אשמים אנחנו. אמנם הם רשעים גדולים, אבל גם אנחנו קצת אשמים, לא נחפש ונסתפק להאשים רק אותם. אם אנחנו היינו משכילים להתאחד, כאיש אחד בלב אחד, אם היינו זוכים שמהר"י יצחק הלוי זצ"ל היה עולה לא"י, עם כושר מנהיגות. אמנם עלו תלמידי חכמים, אבל לא אנשים אשר עמדו בפרץ, לא עמדו בהנהגה, בכדי שיוכלו לעמוד מולם. מהר"י יצחק הלוי נפטר הכי צעיר מכל אחיו, בן ששים וחמש. כל אחיו האריכו ימים, נפטרו בסביבות גיל תשעים.

הדבר אירע לא בגלל ש'הרבנות' מקברת את בעליה, אלא בגלל המחלוקת. כמה הוא סבל. תמיד הוא היה אומר, עיני תמיד אל ייני,

פי הוא יוציא מרשת רגלי [תהלים כ"ה, ט"ו]. אנש הכת עשו לו צרות, על ימין ועל שמאל. הרעישו בדלת ביתו באמצע הלילה, הוא היה צריך להביא שומרים וכו'. הוא סבל הרבה. בעוה"ר. ולכן לא זכינו שיהדות תימן תעלה לא"י עם מנהיגים, היו כצאן בלי רועה. ממילא, היה לאנשי השמאל, טרף קל.

מארי סאלס קלזאן זצ"ל, כאשר הוא רק ירד מן המטוס, הוא אמר בזה"ל, 'אבדה יהדות תימן'. כך סיפר לנו נכדו, ראש ישיבת איתן התורה כיום הי"ו. [כנראה הכוונה למארי סאלס הזקן, ולא לבנו ששמו גם כן סאלס. איתמר].

הרבה מרבני תימן אשר עלו לא"י, הם היו בהלם ממה שקורה פה בארץ. ה'לם' בה"א, שגרם לא'לם' באל"ף. היו כאלה שממש לא יכלו להחזיק מעמד, לאחר מספר ימים הם נפטרו. [ועל מהר"ח סנואני שמעתי כי נשבר לגמרי מן המצב, ומפני זה היה שותה ערק, עד שנסתכן. איתמר].

הערת הרב שילה צדוק: הרב מזכיר את הרבנים שהיו בירושלם עיקו"ת, אבל היה עוד רב אחד בקרית בנימין ע"י חיפה, שהקים עולה של תורה, ונלחם נגד כל הדברים האלו, והוא זה שאמר "ומפני חטאינו גלינו ל'ארצנו". הוא היה הסבא שלי. הוא הקים עולה של תורה, ושלח ילדים לישיבות, ונלחם נגד כל הכפירה, בזמן אשר מפא"י היו בשלטון.

תגובת מרן שליט"א: אבל זה אחד מאלף, 'אחד מעיר ושנים ממשפחה'. אכן ברוך ה', ניצולו בודדים. תראו על כל האברכים והת"ח שהם בגיל שלי, מה קרה מסביבם. מישהו אמר לי, בבית הכנסת שהייתי, בירושלם, אני היחידי בחור ישיבה, כל שאר מתפללי ביהכ"נ הלכו לטמיון.

הרה"ג ציון נדב זצ"ל – בנו ה' רפאל הי"ו נמצא כאן, אולי הוא יאשר את הסיפור – הוא אמר, וכי אתם חושבים שאני עזבתי, הלכתי לאשכנזים, בגלל שאני לא מעריך את

שערי יצחק – השיעור השבועי

תשמעו את דברי הגאון הרב דב לנדו שליט"א, מנהיג עולם התורה האשכנזי – הליטאי, ראש ישיבת סלבודקה. דבריו מובאים בהקדמה לכתבי בעל ענף חיים [כרך שלישי, דף כ"א]. אם אתם יודעים, הוא גדל בעיר רחובות ת"ו, עם תימנים. כל החברים שלו היו תימנים.

תשמעו מה מספר הרב ישראל מאיר אלנדאף [שם] בזה"ל, אותם רשעי ישראל הנ"ל, כפי שגם שמעתי עדות נאמנה מהגאון ראש ישיבת סלבודקה רבי דוב לנדו שליט"א, שילדותו היתה ברחובות ביישוב התימנים שם (עוד קודם קום מדינת ישראל), והחזו"א שלח לשם את הגרא"מ קובנר שפתח שם את ישיבת 'פורת יוסף' לעולי תימן שם, והגאון רבי דוב לנדו למד ב'חדר' התימנים ובישיבה הנ"ל.

וסיפר לי – הגר"ד לנדו – שהציונים עשו שואה רוחנית לעולים התימנים. באופן שמכל חבריו החרדים בשכונה, לא נשאר חרדי אחד, רח"ל.

מבהיל. אחד לא נשאר. איפה הם?

והדבר גלוי ומפורסם לכל, שבתקופה זו הציונים החלו להשתלט ולסחוף את הציבור אליהם, מקטן ועד גדול, והחרבן והרס הדת שעשו הציונים כבר החל להיות באותם הימים, ורוב ציבור התימנים שעלו משנת התרמ"ב ואילך הלכו לאבדון ולשממה, ובודדים מהם נשארו לפליטה, אחד מעיר ושניים ממשפחה.

וגם אלה שעלו אחר כך ע"י "מדינת ישראל", כבר ידועה השואה הרוחנית והגשמית שעשו להם ה'ציונים' כאן בארץ ישראל, שהעבירם על דתם בעל כרחם, וגזלו את ילדיהם ספריהם וממונם. ועל הכל יביא האלהים במשפט.

אמנם נצח ישראל לא ישקר ולא יכזב, ועם כל מה שעשו להכחיד ולהכחיש את יהדות התורה ובפרט את יהדות תימן, קויים בנו מקרא שכתוב, 'עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל'. ע"כ.

מסורת התימנים? חלילה. הסיבה שעזבת, כי גדלתי בעיר תל אביב, והיו צוחקים ולועגים עלינו שאנחנו לומדים בישיבות. האנשים שלנו, התימנים, היו מלגלגים עלינו. כאשר ראיתי כך, עשיתי 'רוורס'. וישנם כאלה, שבכל זאת החזיקו מעמד. כנראה כל אחד כפי טבעו. אולי מפני שהוא עדין מאד מאד. היכרתי אותו טוב.

אינני יודע, מהם בדיוק השיקולים וכו'. יחידים ממש, היו בתקופה שלנו. היום ברוך ה', ישנו שיפור עצום. אבל אלה שבגיל שלי, וק"ו אלה שלפני, ממש אודים מוצלים מאש, יכול להיות אחד בלבד בכל שכונה. זכורני כי מארי סלימן קרואני זצ"ל אמר לי, אתה האור היחידי בשכונה שלנו. אף אחד לא היה. איך ניצלנו? הקב"ה הציל אותנו. נסים ונפלאות.

אבא מארי זצ"ל היה ראב"ד בתימן, ומאריה דאתרא בעיר רצאבה, ובכלל הדברים שפעל היה מלמד תלמידים וכו'. ובארץ ישראל – הוא בעצמו סיפר לי – כבר אף אחד לא היה רוצה ללמוד. קראתי להם, בואו ללמוד, ואף אחד לא בא. השתנו. אין דורש ואין מבקש. ממש נפל לו הלב. ולכן הוא ישב לו בפינה. הציעו לו הרבה תפקידים, והוא לא רצה לקבל שום תפקיד.

אחד מתלמידיו, ה' שלום רצאבי (אביהם של הרב מנשה מב"ב, והרב ראובן ממודיעין עילית) אמר לו, מארי, תורה מהתהא עליה? ענה לו אאמו"ר, יש לי בן, ואני מלמד אותו תורה.

סיפרו על הגאון המפורסם כמה"ר יחיא נחום זצ"ל, שהלך בזמנו בעיר רחובות ברחוב וראה פריצות, והתחיל לצעוק. הזמינו לו משטרה. בא שוטר ואמר לו, תשמע, אילו לא היית עולה חרש, הייתי שם אותך בבית הסוהר. על כך שהוא העיר. אז הוא אמר, ריבוננו של עולם, חזרנו לארץ הקדושה, וכי זהו מה שציפינו ויחלנו אלפיים שנה לבוא לא"י? לא עיכלו, את מה שקורה פה.

אם כן, כמה גאונים הפסדנו. כמה צדיקים איבדנו. הלא התימנים ברחובות, היו מסלתה ומשמנה של יהדות תימן, הקימו שם בית דין, היו אז מקובלים וכו'. וכל זה התנדף בעוה"ר.

אל תתפלאו, שהיום הם נלחמים כנגד בני הישיבות. הסיבה היא, כי הם לשעבר היו בטוחים שבעוד עשר-עשרים שנה, אין יותר יהדות בא"י ח"ו. סיפר לי בזמנו זקן אחד תימני, וכך אמר לי, שמעתי במו אזני את ראש הממשלה הראשון נואם, הרשע ההוא משדה בוקר, זקן אשמאי, שאמר בזה"ל, עוד עשרים שנה, לא יהיו יהודים שומרי תורה ומצוות בארץ ישראל.

מובן כי הוא היה בטוח, שכך יהיה. הם פעלו להרוס את הכל. אבל כנראה, הם ישבו על מי מנוחות, מפני שחשבו כי הדבר כבר 'עובד' לבד. ופתאום גילו יום אחד, פֶּשֶׁשׁ, איך צצו כל כך הרבה ישיבות, וכל כך הרבה חרדים? עוד מעט, הם יהיו הרוב. מה יהיה? לכן כעת, הם ממש נלחמים.

אבל הם נלחמים 'באמת'. זהו כפי שאמר חכם אחד, לפני כ-150 שנה, הרשעים רודפים אחרי השקר - באמת. אבל אנחנו רודפים אחרי האמת - בשקר. כיון שיש לנו יצר הרע, אשר מפריע לנו. אבל אצלם, אדרבה, היצר הרע עוד דוחף אותם יותר.

בקיצור, צריכים לדעת את האויב, וְהַרְשָׁעִים פִּיִּם נִגְרָשׁ, פִּי הַשֶּׁקֶט לֹא יוֹכֵל, וַיִּגְרָשׁוּ מִיָּמִינוּ רָפֶשׁ וְטִיט [ישעיהו נ"ח, ג']. חייבים להתבונן, כי ישנה כאן 'מלחמה לי"י בעמלק'. והם יילחמו בכל הכוח שלהם, מכיון שהם מרגישים כי 'כלתה אליהם הרעה'.

על כן אנחנו לעומתם צריכים להתחזק, להיות בני חיל, לעמוד כחומה בצורה, לדעת כי מלחמה לי"י בעמלק מדור דור. וכפי שאומרים גדולי ישראל שליט"א, שלא לשתף פעולה איתם, כלל ועיקר. כי לצערינו הצבא הוא מקום טמא. כל מי שידע מה שקורה שמה, הדבר נעשה בשיטה ובכוונה, זאת היא המטרה שלהם, לקלקל. אין

הפרדה, אין צניעות, בכוונה מכוונת להכשיל. אוי ואבוי. הם יודעים שבזה - בקדושה - הכל תלוי. כאן זה מתחיל, וכאן זה נגמר.

הם נלחמים בקדושה. ואנחנו צריכים לדעת, מה מוטל עלינו, לפעול במסירות נפש, ואז בודאי המקום ברוך הוא יהא בעזרתנו.

*

ישנו דבר נוסף, שצריכים לדעת. נסביר פה משהו.

כולנו מכירים את השירה [בדיואן], אם תחפצה בן איש וכו'. ישנו שם 'בית', לקראת הסוף, בזה"ל, זכרה אדון הכל, לחן תורתך. קבץ פזורינו, אשר נתפזרו.

זכרה אדון הכל, לחן תורתך. מדוע נקט 'חן'? כי אמרו חז"ל, שהתורה מעלה חן על לומדיה [עיי' עירובין דף נ"ד ע"ב].

ובזכות התורה, תבוא הגאולה, כמבואר בגמרא בבא בתרא [דף ח.], דכתיב [הושע ח, י'] גַם פִּי יִתְּנוּ בְּגוֹיִם, עֵתָה אֶקְבָּצֵם. וַיִּחְלוּ מְעַט, מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ שָׂרִים. אמר עולא, פסוק זה בלשון ארמית נאמר. אי תנו כולהו, עתה אקבצם. ואם מעט מהם, יחלו ממשא מלך ושרים.

לכאורה ישנו כאן בשירה כפל לשון, 'קבץ פזורינו, אשר נתפזרו'. שתי המלים האחרונות, לכאורה מיותרות. וכי רק בשביל החרוז, היה צריך מהר"ש שבזי זיע"א לכתוב מלים מיותרות?

בסייעתא דשמיא, חושבני כי הצלחתי לפענח את העניין. תשמעו היטב, כי נפקא מינה גם לזמנינו.

בן דורו של מהר"ש שבזי, או דור לפניו, זהו כמהר"ר יחיא בשירי זצ"ל. אמנם הוא היה באיזור אחר, אבל עכ"פ הם היו באותו הדור. מצאתי בס"ד כתב יד שלו על מסכת חולין, והוא כותב שם בסוף הספר בזה"ל - מי שמבין קצת תימנית - וכאן פי דאלף אלוקת, דְּוִלָּה - והיה בזה הזמן, השלטון - מחמד באשה, אלדי - אשר - במלכותו על ארץ תימן, הִרְבָּה פֶּשַׁע וְאִשְׁמָה, ועינה ישראל וציערם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שהיתה הפאר של יהדות תימן? הם מפוזרים. הדבר הזה, שבר את הכל. לא ניכרו בחוצות. ולא רק הם. את כולם פיזרו. וכבר אמרו חז"ל בסנהדרין [דף מא:]: פיזור לצדיקים, רע להם ורע לעולם.

אאמו"ר זצ"ל אמר לי, שהודיעו לו כי הוא יכול לבחור רק שתיים עשרה משפחות. ואמנם הוא התחכם, ובחר כאלה משפחות צעירים, שבודאי יצרפו אליהם עוד את ראשי המשפחה שהיו זקנים וישישים].

כל ימי חייו בארץ ישראל, כאב ודאב ליבו על הירידה הרוחנית העצומה בעדתנו, חילולי שבת־קדשנו, חסרון הצניעות וכו'. כפעם בפעם ביכה את החרבן הגדול, ועושה השוואות בין מה שהיה בתימן, לארץ ישראל. ירוד ירדנו. אמר, לא היה 'תואר' התורה, אלא בתימן. ופרץ בבכי. אבל בזכות זה, נולד הספר ש"ע המקוצר. הוא היה מתאר לי את כל העבר, וזה היה הבסיס שלי מילדותי. כי אני נולדתי כאן בא"י.

כאשר אמי תנצב"ה העירה בעדינות, הזכירה לו שהמרגלים נענשו בגלל שהוציאו דבה על ארץ ישראל, ענה תכף ומיד, ח"ו אינני מוציא דיבה על הארץ. אדרבה, היא ארץ טובה ורחבה וגו'. אבל 'הם' מקלקלים אותה.

הערת ידידנו הרה"ג שלמה צדוק שליט"א, מרא דאתרא תל־מונד וסביבותיה: אבי, הוא נכד של כה"ר עמרם קורח זצ"ל, ואמרו לו ולאֶחיו, שהם מפזרים אותם בכוונה זה לנת ים, וזה וכו'. זה לפה, וזה לשם. מוצהר.

ומה שכת"ר אמר מקודם על הפסוק ואשיבה שופטיך וגו' בבית־המשפט שלהם, זה אדרבה מוכיח שהם מודים שהם לא בסדר, ורק לעתיד הקב"ה ישיבה שופטינו כבראשונה... תשובת מרן שליט"א: לגופו של עניין אני מסכים שהדבר נכון...

הערת ת"ח נוסף (שאינני יודע את שמו): אני נכד של מה"ר משה יצחק-הלוי, הם היו במעברה בנתניה, ובתו שעודנה בחיים תליט"א אמרה לי שהפרידו בכוונה את הרב,

אל תחשבו, כי רק החותים היום, עושים לנו צרות. בכל הדורות, הם היו שונאים גדולים. ופיזרם בכל המקומות, עד לאין קץ. היהודים היו מרוכזים במקומות מסויימים, והוא פיזר אותם 'עד לאין קץ'.

הרחמן יִפְרַע ממנו ומכל אויבי ישראל וכו'. כך כתב מהר"י בשירי.

כעת מובן יפה מאד, פירוש המלים 'קבץ פיזרנו, אשר נתפזרו'. דהיינו, לא די שהתפזרנו מארץ ישראל, גלינו מארצנו ונתרחק מעל אדמתנו, בנוסף עוד פיזרו אותנו פה [בארץ תימן]. פיזור אחר פיזור.

צריכים לדעת, כי גם אנשי הערב רב, אנשי השמאל, עשו זאת ליהודי תימן כאן בא"י. לא תמצא בא"י, מי ששמו אותם יחד במקום אחד. כגון כאשר אנשי צנעא, באו לארץ ישראל. פיזרו אותם, בחמשה-ששה מקומות. וכנראה הרבה יותר. אין מקום אחד, שנשארו קהילה שלימה. בכוונה פיזרו אותם לכל המקומות, בכדי לשבור את המסגרת של קהילה. תְּכַמִּים הִמָּה לְהַרְעֵ וגו' [ירמיהו ד', כ"ב]. כולם התפזרו. התערבבו זה בזה, וזה בזה, כדי שלא יהיה משהו מסודר ומוגדר. בעוה"ר.

כעת אנחנו כבר אחרי זה, אבל אנחנו 'אוכלים' את זה. על כן, המלים 'קבץ פיזרנו' אשר נתפזרו, שייכות גם כלפינו, גם אותנו פיזרו, ובגלל זה לא היתה הנהגה. גם אם היו אנשי מקום מסויים, פיזרו את אלה פה ואת אלה שם, ופתאום אנשים אחרים, ומנהגים אחרים, ומסורת אחרת. בכל מקום, אנשים מחמשה מקומות. מעורבבים.

מישהו אמר לי (זקן בשם ר' שלמה תורכייה זצ"ל, יהודי כשר שגר כאן בבני ברק, והתפלל אתנו בזמנו בביהכ"נ גדקה, בשכ' נוה אחיעזר) – בהתחלה לא הבנתי את דבריו – אחרי שבאנו לארץ ישראל, חיפשנו את יהודי צנעא, ולא מצאנו אותם. הם נעלמו.

עכשיו הבנתי, כי הסיבה היא, מפני שהם נטמעו. זה פה וזה שם. איפה יהדות צנעא,

דרשת חול המועד פסח ה'תשפ"ה ב'של"ו
מן הקהילה. תקבל דירה שם, ברמת עמידר
וכו'.

גם אנחנו מתפללים, 'קבץ פזורינו אשר
נתפזרו, שהקב"ה יזכה אותנו, ויקבץ נדחינו.
אבל הדבר החשוב ביותר הוא, שאנחנו
נתלכד ונתאחד, כאיש אחד בלב אחד. ב"ה
בשנים האחרונות, ישנו חיזוק גדול ביהדות
תימן. גם בכמות, וגם באיכות. ברוך ה'. ישנם
הרבה דברים טובים, שאי אפשר למנותם על
רגל אחת. התחדשו והשתפרו ונעשו הרבה
דברים. ב"ה ישנם הרבה תלמידי חכמים
תימנים חשובים. בכל השטחים, בישיבות
הקדושות, ובכוללי האברכים, ומחברי
ספרים. ב"ה יש לנו בסיס, של עליה רוחנית
גדולה.

אלא שחושבני כי חסר לנו עדיין, את
האחדות. לא השכלנו להיות כאיש אחד בלב
אחד. כי אחד ועוד אחד, זה לא שנים, אלא
חמשה. כי איש את רעהו יעזרו, ולא אחיו יאמר
חֶזֶק [ישעיהו מ"א, ו'], וְקָרַב אִתָּם אֶחָד אֶל
אֶחָד לֵךְ לְעֵץ אֶחָד וגו' [יחזקאל ל"ז, י"ז]. זהו
הכוח של שנים. כנראה השטן יודע, כי אם
יתאחדו התימנים, אזי כבר תבוא 'הגאולה',
לכן הוא לא נותן שהדבר יהיה. אולם אנחנו
'מלומדי מלחמה', צריכים לראות כיצד לתקן
ולשפר את המצב הזה, השם ברוך הוא יזכנו.
אבי"ר.

*

אמר יב"ן, השאלות ותשובות שנערכו שם
לאחר מכן, לא נשמרו בהקלטה.

כמו־כן חשבתי מעיקרא לצרף כאן חלק
מתוך מה שנאמר בדרשות נוספות בחוהמ"ע,
כגון במודיעין עילית (עניין אכילת אפיקומן
על השובע, שנראה הלכה הפוכה מאכילת
כזית מצה ראשונה לתיאבון וכו' ואמרתי
ארבעה חילוקים) וכן דברי חיזוק מעניין סיפור
יציאת מצרים, לדור ודור נספר תהילתך. ובגן
יבנה, ובמושב חדיד, עניין ברכת מצה
מטוגנת, שרבים מתבלבלים. וכדומה.
ובאלעד, עניין חדש של שאלה למי שבאה לו

מחשבת דאגה ויגון, מלבד עניין שיניך כעדר
הקצובות, כעדר הרחלים. אבל מחוסר פנאי,
וכדי לא לעכב את הדפסת השיעור,
הסתפקנו להוציא לאור העניין דלעיל.
והמקום ברוך הוא יעשה עמנו למען שמו
הגדול, לא למעננו, כי לא על צדקותינו וכו'
אבי"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר,
נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א
קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין
מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים,
אולם מפאת העומס הרב המונח על
כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה
מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה
כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה
המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו
לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה
אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

*****

"מנויים לחיים"

ניתן לעשות מנוי חדשי (בהו"ק או
בכ"א), לקבלת חוברות "שערי יצחק"
מדי חודש לביתכם דרך הדואר.

*****

בברכת התורה
הנהלת יד מהרי"ץ
טלפון: 050-4140741

ישיבת בית הלוי
ע"ש הגאון הרב יצחק הלוי זצוק"ל
הרב הראשי והראב"ד ליהודי תימן

המעמד הגדול של הקהל פני רבו

למרן עמוד ההוראה, הגאון הגדול
רבי יצחק רבאבי שליט"א

יתקיים בעזה"ת
ביום שני ט"ז ניסן, א' דחווה"מ פסח הבעל"ט
בבית המדרש 'ישיבת בית הלוי'
רחוב אהלי יוסף 8, ירושלים ת"ו
בהשתתפות רב בית המדרש
הגאון רבי שלום יצחק הלוי שליט"א

רבני ק"ק תימן בעיה"ק ואישי ציבור נכבדים
המעמד ודרשות הרבנים יחלו בשעה 17:00
תפילת מנחה כחצי שעה לפני השקיעה
ולאחריה דרשת מרן שליט"א

-שאלות ותשובות בסוף השיעור-

תזכו לשענים רבות,
שמחים במתעדים מוזכים